

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยถือว่าเป็นสังคมชาวพุทธเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาประจำชาติไทย วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของไทยส่วนมากจึงได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ตามทัศนคติของคนในสังคมจะมองผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาว่าเป็นคนดี เป็นผู้ที่ควรได้รับการยกย่องยอมรับจากสังคมตรงกันข้ามหากคนผู้ใดเป็นผู้ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาแล้วก็จะถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี สังคมไทยในอดีตจึงเป็นสังคมชาวพุทธที่แท้จริง คนในสังคมเป็นผู้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รักความสงบ มีความเมตตากรุณา ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำบุญ ทำทาน อุปลัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดอานิสงส์กับตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง^๑

การทำบุญในพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดอานิสงส์ก็ต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ (๑) สพพปาปสฺส อกรณํ (การไม่ทำความชั่วทั้งปวง) หมายถึงทรงห้ามมิให้ทำความชั่ว เหตุชั่วหรืออกุศลกรรมทั้งปวงไม่ว่าการกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ เนื่องจากกรรมหรือเหตุทั้งหลายเมื่อทำแล้วมีผลตอบสนอง เมื่อทุกคนยังเวียนว่ายตายเกิดและยังมีชีวิตอยู่จึงไม่ควรกระทำเหตุชั่วหรือกรรมชั่ว (๒) กุสลสุสฺสพสมปทา (การบำเพ็ญแต่ความดี) หมายถึง ทรงแนะนำให้ทำกุศลกรรมหรือเหตุดีเพราะยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่จึงทำกรรมดีเพื่อให้ผลดีตอบสนอง (๓) สจิตตปริโยทปนํ (การทำจิตของตนให้ผ่องใส สะอาด บริสุทธิ์) หมายถึงทรงแนะนำให้ทำกุศลกรรมหรือเหตุอันดียิ่ง เพื่อให้จิตมีความสุขความสงบจากกิเลส^๒

สังคมไทยในปัจจุบันชาวพุทธส่วนใหญ่น่าจะขาดความรู้ความเข้าใจ ในหลักคำสอนเกี่ยวกับ การทำบุญและอานิสงส์ของบุญ เนื่องจากทัศนคติ ค่านิยมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *เรื่องที่คุณคนไทยควรเข้าใจให้ถูกต้อง*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

^๒ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๕๗.

ปัญหาของการไม่ทราบอานิสงส์แห่งการทำบุญและพิธีกรรมที่ทำได้อย่างถูกต้องรวมไปถึงความเชื่อเรื่องการทำบุญนั้น จากการศึกษายังพบว่าเกิดปัญหาการไม่เข้าใจต่อการทำบุญ ซึ่งส่งผลต่อการได้รับอานิสงส์ของบุญ นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อบุคคลในสังคมไทยเป็นอย่างมาก เพราะพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยจึงมีความจำเป็นปฏิบัติตนตามคำสอนเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจมนุษย์ ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่มีแต่ความสามัคคีเอื้อเฟื้อต่อกัน^๓

การที่จะปฏิบัติให้เกิดบุญและได้รับอานิสงส์จะต้องเรียนรู้และตระหนักให้เกิดความเข้าใจในศีล สมาธิ และปัญญาที่ก่อให้เกิดบุญได้อย่างไร อันจะส่งผลต่อตนเองและผู้อื่น ยกตัวอย่างอานิสงส์ของการสร้างบุญ คือ อานิสงส์ของการสร้างพระพุทธรูปเพื่อสักการบูชา^๔ จะได้ไปเกิดใน เทวโลกมียศถาบรรดาศักดิ์ดีมาก มีอานุภาพมาก เป็นต้น และการที่จะทำบุญให้ได้อานิสงส์เต็มที่จะต้องอาศัยความศรัทธา ดังที่เสฐียร พันธงศรี ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า พระพุทธศาสนาสอนเรื่องศรัทธา คือ ความเชื่อ พระพุทธศาสนาสอนให้มีปัญญากำกับไปในที่นั้นด้วย ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงเชื่อว่ามีเสรีภาพในการใช้ความเชื่ออย่างเต็มที่ โดยไม่เชื่ออย่างงมงาย แต่เชื่ออย่างมีเหตุผล^๕ สำหรับวิธีทำบุญ การทำบุญทำได้ ๓ ทางที่เรียกว่า ไตรทวาร คือ กายกรรมทำทางกาย วจีกรรม ทำทางวาจา และมโนกรรมทำทางใจ การกระทำทางกาย เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ไม่ประพฤตินิโคตติในกาม เป็นต้น การกระทำทางวาจา เช่น ไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบและไม่พูดเพ้อเจ้อ เป็นต้น ส่วนการกระทำทางใจ เช่น ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา และไม่เห็นผิดจากครรลองคลองธรรม เป็นต้น ก็ในบรรดาการกระทำทั้ง ๓ ทางนั้นคนทั่วไปเห็นว่าการกระทำทางกายและทางวาจาสำคัญ ส่วนทางใจไม่สำคัญเพราะเป็นเพียงการคิดนึกเท่านั้นยังไม่แสดงออกมาจึงไม่มีผลอะไรแต่ในทาง

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พระพุทธศาสนาในประเทศไทยสมัยปัจจุบัน**.

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙๒.

^๔ ชุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๑/๔๖.

^๕ เสฐียร พันธงศรี, **ศาสนาโบราณ**, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔๘.

พระพุทธศาสนาถือว่าการกระทำทางใจสำคัญที่สุด^๖

ดังจะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนานั้นพระองค์ทรงชี้ให้เราเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ของเราเองที่จะหยั่งรู้ความเป็นจริงของโลกและชีวิตและบรรลุความดีงามสูงสุดได้โดยสติปัญญาซึ่งเมื่อบรรลุถึงธรรมนั้นแล้วก็จะสามารถขจัดปัญหาความทุกข์ทั้งปวงในชีวิตได้ และพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนาแห่งเหตุผลสอนมิให้พุทธศาสนิกชนเชื่ออะไรง่ายๆ ก็ตาม แต่พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนให้ชาวพุทธมีศรัทธาหรือ “ความเชื่อ” และให้มี “ปสาทะ” ความเลื่อมใสในสิ่งที่ควรเชื่อ ควรเลื่อมใสเพราะความเชื่อเป็นคุณธรรมที่จำเป็นเบื้องต้นในการนำไปสู่จุดหมายปลายทาง คนเราย่อมทำอะไรต่างๆ ตามความเชื่อ เช่น ชาวพุทธปฏิบัติตามหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบรรลุถึงมรรคผลนิพพานก็เพราะเชื่อนิพพานมีจริงการทำความดีที่เริ่มต้นจากการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาย่อมได้รับบุญทั้งสิ้น ส่วนอานิสงส์ที่ได้รับมาน้อยก็อยู่ที่ความเลื่อมใสศรัทธาและเจตนาของผู้กระทำเป็นหลักสำคัญด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทย และวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทย อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในสังคมไทย

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทย

^๖ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), **ประมวลสามัคคีธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๗๒.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ความเชื่อเรื่องบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างไร
- ๑.๓.๓ ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทยได้อย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่

๑.๔.๑ ด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาตามกรอบของวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (๒) ศึกษาความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (๓) วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทย และสัมภาษณ์บุคคลากร ๓ กลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณ ผู้ปฏิบัติธรรม และประชาชนทั่วไป จำนวน ๓๐ คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ดังต่อไปนี้

๑) เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับมหาจุฬาทิปิฎก ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ และหนังสือเกี่ยวกับการทำบุญหรืออานิสงส์ของบุญ

๒) ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สื่ออินเทอร์เน็ต

๑.๕ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้ได้มีศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย และเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

บุญ หมายถึง สิ่งที่เป็นกุศลและความดี เป็นเครื่องชำระสันดาน เป็นเครื่องชำระล้างทำให้จิตใจสะอาด ในเวลาที่สิ่งซึ่งเป็นบุญเกิดขึ้นในใจ เช่น มีเมตตาเกิดขึ้น ก็ชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ บุญเกิดขึ้นทางไตรทวาร คือ ทางกาย วาจา และใจ

อานิสงส์ของบุญ คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบุญ เป็นผลผลิตจากการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ความดี เช่น การทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา แล้วได้อานิสงส์อยู่ดี มีสุขในโลกปัจจุบัน และเมื่อล่วงลับไปก็ไปสู่สถานที่ดีพร้อมด้วยความสุขในสวรรค์ เนื่องด้วยได้อานิสงส์ที่ได้ทำไว้ในโลกมนุษย์ เป็นต้น

ความเชื่อ ในที่นี้หมายถึง ความเชื่อที่เกิดจากการกระทำทางกาย วาจา และใจ ได้แก่ ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาจึงเป็นการทำบุญ และผลของการทำบุญ คืออานิสงส์ที่พึงได้รับทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๖.๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^๗ กล่าวไว้ในหนังสือสถานการณ์ พุทธศาสนา : กระแสไสยศาสตร์ว่าพระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าการเชื่อในอำนาจดลบันดาลของเทพเจ้าทั้งหลายที่แสดงออก ด้วยการอ้อนวอนบูชาญันนั้น ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง ไม่ใช่การทำบุญ พระองค์จึงได้สอนชาวอินเดียใหม่ว่า ท่านทั้งหลายจงดูชีวิตในธรรมชาตินั้นมีความจริงอยู่ความจริงนี้ก็คือธรรมชาติแห่งความเป็นไปตามเหตุปัจจัย คือ การที่ผลเกิดจากเหตุ เหตุทำให้เกิดผลสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามเหตุปัจจัยของมันอย่าไปมัวมองดูว่าเป็นฤทธิ์ดลบันดาลของเทพเจ้าความเป็นจริงที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้นเราเรียกว่า ธรรม แทนที่จะได้บุญกลับได้บาปแทน ดังนั้นบุญหนึ่งแปลว่าเป็นเครื่องชำระสันดาน เป็นเครื่องชำระล้างทำให้จิตใจสะอาด

๑.๖.๒ พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ) กล่าวไว้ในหนังสืออธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกวาทว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่ง อันกล่าวถึงคำสอนในเรื่องของการให้ทานอย่างครอบคลุมมากที่สุด และได้แสดงถึงวิธีการให้ทานไว้อย่างมากมายหลากหลายประเภท ซึ่งทานการให้ปันนี้ย่อมส่งผลให้ผู้ทำเป็นที่รักที่ชอบใจของชนคนหมู่มาก บรรดานักปราชญ์ทั้งหลายย่อมต้องมีการยกย่องสรรเสริญ ประกาศเกียรติคุณเขาอยู่เป็นนิตย์ ทั้งผู้ให้ย่อมรักษาไมตรีไว้ ผู้ใดมีปัญญาให้ความสุขย่อมได้รับความสุข ผู้ให้ของเลิศย่อมได้รับผลที่เลิศตามมา ผู้ให้สิ่งที่ประเสริฐย่อมได้สิ่งที่ประเสริฐตามมาทั้งยังเป็นการฟอกจิตใจของผู้บำเพ็ญให้

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), สถานการณ์พุทธศาสนา : กระแสไสยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔.

ใสสะอาด ดังนั้นทานจึงเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ^๘

๑.๖.๓ พระราชธรรมโสภณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการทำบุญไว้ว่าชาวบ้านคูเมืองมีแนวคิดเกี่ยวกับการทำบุญ ๓ แนวคือ หนึ่งได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในแนวคิดที่ศ ๖ แนวคิดเรื่องการทำบุญให้แก่ญาติหรือเปตชนผู้ตายตามติโรกฐทสูตร แนวคิดเรื่องบุญที่อุทิศไปถึงผู้ล่วงลับ หรือไม่ตามชาณสุโสณสูตรบุญกิริยาวัตถุข้อสามทานมัย และบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ข้อ ปัตติทานมัยและข้อปัตตานโมทนามัย สองแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู เรื่องศราทธหรือก่อนข้าวบิณฑสามแนวคิดของชาวบ้านในท้องถิ่น ที่ว่าหากใครตายแล้วไม่ได้ทำบุญแจกข้าวให้ก็จะได้ไปเกิด^๙

๑.๖.๔ แปลก สนธิรักษ์ กล่าวไว้ในหนังสือพิธีกรรมและลัทธิประเพณีว่ามีแนวคิดที่ว่าพิธีสารทไทยเป็นพิธีที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว และทำเพื่อให้เกิดสวัสดิมงคลแก่ตัวเองเมื่อตนมีอายุล่วงมาถึงปีตลอดจนทำขึ้นเพื่อประสานสามัคคีในหมู่ เพื่อนบ้าน เพื่อความ เจริญงอกงามทั้งแก่ตัว และหมู่คณะตลอดถึงประเทศชาติอีกด้วย^{๑๐}

๑.๖.๕ มงกุฏ แก่นเดียว กล่าวไว้ในหนังสือแซมชายฉบับพิเศษว่า หัวใจของบุญทุกบุญในสังคมเขมรเขาจะต้องมีการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ (แซนชมอจ) บอกปู่ย่าตายายทุกครั้ง ความผูกพันกับปู่ย่าตายายความซาบซึ้งในพระคุณของบรรพบุรุษจึงมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และสมัยก่อนนี้คงมีความเชื่อว่า ในเดือน ๑๐ ยมบาลจะปล่อยให้ผีลงมารับส่วนบุญจากญาติๆ ที่ยังมีชีวิตอยู่พวกลูกหลานจะทำการเซ่นสรวงบรรพบุรุษในวันแรม ๑๔ ค่ำ และ ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ซึ่งเรียกว่า สารทเดือนสิบ^{๑๑}

^๘ พระธรรมเมธาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาณโณ), **อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวกาวาท**, (ม.ป.ท. , ม.ป.ป.), หน้า ๒๒๕.

^๙ พระราชธรรมโสภณ (จำปี พงไทยสง), “ศึกษาหลักจริยธรรมประเพณีการทำบุญแจกข้าวของชาวพุทธบ้านคูเมืองอำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๐} แปลก สนธิรักษ์, **พิธีกรรมและลัทธิประเพณี**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๔), หน้า ๘๓.

^{๑๑} มงกุฏ แก่นเดียว, **แซมชายฉบับพิเศษ**, (สุรินทร์ : คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนาสุรินทร์, ๒๕๓๓), หน้า ๓๓-๓๔.

๑.๖.๖ พระมหาสุพจน์ คำน้อย ได้ทำการศึกษาคำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการอุทิศส่วนบุญในแง่ที่เป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งในแง่ที่เป็นประเด็นปัญหากระทบต่อความเชื่อของสังคมและกระทบต่อหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา เช่น หลักกฎแห่งกรรม ตลอดจนประโยชน์ที่จะพึงมีพึงเกิดแก่ปัจเจกบุคคลสังคม ผลการศึกษาพบว่า การอุทิศส่วนบุญเป็นพิธีกรรมที่มีความเก่าแก่ และมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตประจำวัน ของพุทธศาสนิกชนอย่างยิ่ง พิธีกรรมนี้ได้รับการถือปฏิบัติสืบเนื่อง มาแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงปัจจุบันซึ่งไม่เพียงแต่เป็นรูปแบบพิธีกรรม หรือกิจกรรมที่กระทำตามความเชื่อ ทางศาสนาเท่านั้นแต่มีคุณค่าที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ประโยชน์ในทางสุจริตแก่ตัวผู้กระทำเองและผู้อื่น บุคคลผู้เป็นเป้าหมายก็ไม่ได้มีเพียงแต่ผู้ล่วงลับ หรือสัตว์ผู้อดทิวในเปรตวิสัย แม้คนมีชีวิตอยู่ ก็สามารถอุทิศให้ได้ และการอุทิศส่วนบุญไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัวเพียงการให้ทานอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความดีด้านต่างๆ เช่นการรักษาศีลและการเจริญภาวนาด้วย^{๑๒}

๑.๖.๗ พระมหาไพฑูรย์ สุทรวชิโร (น้อยวัน) ได้ทำการศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องการศึกษางานปรัชญาเรื่องบาปพระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า บาปคืออกุศลกรรม บาปทำได้สามทาง คือ กาย วาจา และใจ บาปเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษต่อมนุษย์ บาปส่งผลต่อชีวิตของผู้กระทำสองลักษณะคือประการแรก ส่งผลในขณะที่ผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ผลในที่นี้มุ่งหมายเอาผลทางจิตเป็นสำคัญ บางครั้งผู้ทำบาปแม้จะยังไม่ได้รับผลทางกายอันเนื่องมาจากบาปแต่จิตใจของเขา ก็เดือดร้อนวุ่นวายประการต่อมา บาปจะส่งผลหลังจากตายแล้วผลในที่นี้ มุ่งเอาผลทางกายเป็นสำคัญผู้ทำบาปเมื่อตายแล้วก็ต้องไปชดใช้ผลของบาปนั้นในชาติต่อไป^{๑๓}

๑.๖.๘ พระมานะ อภิวิมลโน (ยีนยง) ได้วิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี”, พบว่า ประเภทของบาปกรรมตามอำนาจของจิต เจตสิก ก็จัดเป็น โภสมูลจิต โทสมูลจิต โมหมูลจิตก็จะให้ผลรุนแรงแตกต่างกัน เช่น ความโลภก็จะกลายเป็นเปรต โกรธก็จะนำไปเกิดเป็นสัตว์นรก โมหะก็จะนำไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานเป็นส่วนมาก ตามธรรมดาถ้าล่วงเกินผู้มีคุณมากก็ต้องมีโทษมากล่วงเกินผู้มีคุณน้อยก็

^{๑๒} พระมหาสุพจน์ คำน้อย, “การศึกษาวินัยคำสอนเรื่อง การอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๑๓} พระมหาไพฑูรย์ สุทรวชิโร (น้อยวัน), “การศึกษางานปรัชญาเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖).

ต้องมีโทษน้อยในที่นี้หมายถึงผู้มีศีลธรรม เช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ บิดา มารดา พระสงฆ์ ท่านเหล่านี้ถือว่าเป็นบุคคลมีศีลธรรมมาก ใครล่วงเกินก็มีโทษมาก เช่น ข้ามารดา บิดา ก็จัดว่าเป็นบาปประเวทอนันตริยกรรม ส่วนบุคคล นอกจากนั้นก็มียุติตามลำดับ เช่น ล่วงเกินสัตว์มีโทษน้อย กว่ามนุษย์ผู้ทุศีลล่วงเกินมนุษย์ผู้ทุศีลมีโทษน้อยกว่าอุบาสกอุบาสิกาผู้มีศีล ล่วงเกินอุบาสกอุบาสิกาผู้มีศีลมีโทษน้อยกว่าล่วงเกินสามเณร สามเณร มีโทษน้อยกว่าล่วงเกินภิกษุ ภิกษุณีผู้มีศีล เป็นต้น^{๑๔}

๑.๖.๙ สมศักดิ์ ชินภา ได้วิจัยเรื่อง ความเชื่อเรื่องบุญบาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา พบว่า ๑. ความเชื่อ คือ ความมั่นใจต่อสิ่งนั้น ว่าเป็นความจริงซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจสืบต่อกันมาเป็นเวลานานบุญ หมายถึง ความดี วิธีทำความดีความสุขผลของความดีความสุข เครื่องชำระสันดานการพัฒนาขึ้นแห่งคุณภาพของจิต ทางทำความดีกรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติเครื่องชำระสันดาน ความดี กุศล ความสุข ความประพฤติดชอบทางกาย วาจา และใจเป็นทางแห่งกุศลกรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กุศลกรรมบถ ๑๐ และบาป หมายถึง กระทำความชั่ว การกระทำอันเป็นทางนำไปสู่ทุคติ ความชั่ว ความร้าย ความสูญเสียคุณภาพอันดีของจิตด้วยอำนาจกิเลส กรรมชั่ว กรรมลามกเป็นทางแห่งกรรมที่เป็นอกุศล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อกุศลกรรมบถ ๑๐ ๒. ความเชื่อเรื่องบุญ บาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ๓. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมาจำแนกตามเพศไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้านส่วนความเชื่อเรื่องบาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ด้าน คือ ด้านกายกรรมโดยเฉลี่ยเพศชายและหญิงมีความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาใกล้เคียงกัน ๔. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ

^{๑๔} พระมานะ อภิวิฑฒโน (ยืนยง), “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี”, *วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมาจำแนกตามอายุไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ๕. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมาจำแนกตามสถานภาพไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ๖. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๓ ด้าน คือ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรมและด้านมโนกรรม

๗. การเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมาจำแนกตามประเภท โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และความเชื่อเรื่องบาป เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ด้าน คือ ด้านกายกรรม และด้านมโนกรรม ส่วนด้านวจีกรรม ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕^{๑๕}

๑.๖.๑๐ พระมหาสมคิด เหลาฉลาด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่านักเรียนมีความเชื่อเรื่องบุญและบาปซึ่งประกอบด้วยความเชื่อเรื่องกรรม ความเชื่อเรื่องผลกรรม ความเชื่อเรื่องสัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีพฤติกรรมจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย การให้ทานการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม การกตัญญูกตเวที และการงดเว้นจากอบายมุขอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ด้านมูลเหตุบันดาลให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญและบาป พบว่า บิดามารดา คือผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อเรื่องบุญ

^{๑๕} สมศักดิ์ ชินภา, ความเชื่อเรื่องบุญบาปตามแนวทางพระพุทธศาสนาของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครราชสีมา, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

และบาปที่ถูกเลือกมากที่สุดสูงถึงร้อยละ ๗๔.๓๐ รองลงมา คือ ตัวเองร้อยละ ๖๖.๕๐ และ พระสงฆ์ร้อยละ ๖๖.๔๐ ตามลำดับ^{๑๖}

๑.๖.๑๑ พระมหาสินสมุทร พลจันทร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องบุญ บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโดยรวม และจำแนกตามเพศ การอบรมเลี้ยงดู และระดับชั้นเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับเชื่อแต่มีข้อสงสัยโดยมีความเชื่อในเรื่องบุญ ด้านศีล ด้านทาน และด้านภาวนา และมีความเชื่อเรื่องบาป ด้านมโนทุจริต ด้านวจีทุจริต และ ด้านกายทุจริตอยู่ในระดับเชื่อแต่มีข้อสงสัย และนักเรียนเพศชายและนักเรียนเพศหญิง มีความเชื่อเรื่องบุญในพระพุทธศาสนาทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันและมีความเชื่อเรื่อง บาปในพระพุทธศาสนาในภาพรวมและด้านวจีทุจริต ด้านมโนทุจริตไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียน เพศชายมีความเชื่อในด้านทุจริตสูงกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕^{๑๗}

๑.๖.๑๒ นัยนา เกิดวิชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเรื่อง บุญกับนิพพานในพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า บุญ คือ ความบริสุทธิ์สะอาดของจิต หรือคุณภาพอันดีของจิต และการกระทำที่ทำให้จิตใจของตนให้บริสุทธิ์สะอาด หรือการกระทำที่ ทำให้คุณภาพของจิตดีขึ้น^{๑๘}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นทำให้ไม่ ทำวิจัยซ้ำกับคนอื่น อีกทั้งยังช่วยกำหนดปัญหาในการวิจัยให้เหมาะสมมีคุณค่า รู้จุดเริ่มต้นของ

^{๑๖} พระมหาสมคิด เหลาณลาด, “ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒).

^{๑๗} พระมหาสินสมุทร พลจันทร์, “ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๔๔).

^{๑๘} นัยนา เกิดวิชัย, “ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเรื่องบุญกับนิพพานในพุทธปรัชญาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙).

ตนเองว่าจะทำวิจัยไปในทิศทางใด ช่วยกำหนดวิธีการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วยให้รู้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ช่วยเป็นแนวทางในการเขียนรายงานวิจัย ช่วยทุกขั้นตอนของการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยนี้ออกมาสมบูรณ์ที่สุด และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในสังคมไทย

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาบาลี มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

๑.๗.๒ ศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สื่ออินเทอร์เน็ต

๑.๗.๓ สัมภาษณ์กลุ่มบุคคล ๓ กลุ่ม ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๐ คน ผู้ปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำจำนวน ๑๐ คน และประชาชนทั่วไป จำนวน ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๓๐ คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทย

๑.๗.๔ วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิ

๑.๗.๕ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๘.๓ ทำให้ทราบความเชื่อเรื่องอานิสงส์ของบุญในสังคมไทย